OIKEUSMINISTERIÖ

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Erityisasiantuntija Amanda Mäkelä
Lainsäädäntöneuvos Veli-Pekka Hautamäki

LAUSUNTO

6.11.2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (HE 113/2025 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon otsikossa mainitussa asiassa. Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan.

Oikeusministeriö antoi lausuttavana olevan hallituksen esityksen luonnoksesta 3.6.2025 päivätyn lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle (VN/25888/2024-OM-15), jossa kiinnitetään huomiota yksityiselämän suojan rajoittamiseen, asiakkaan suostumuksen merkitykseen ja henkilötietojen suojaan. Näiden osalta oikeusministeriö katsoo perustelluksi edelleen todeta erinäisiä seikkoja.

Yksityiselämän suojan rajoittaminen

Oikeusministeriö on edellä viitatussa sosiaali- ja terveysministeriölle osoitetussa lausunnossaan todennut, että esitysluonnoksesta ei säännösperusteisesti voinut päätellä, minkälaisia käytettävät teknologiset ratkaisut käytännössä olisivat. Seikka on merkityksellinen yksityiselämän suojan rajoittamisen kannalta. Esityksen jatkovalmistelussa esitykseen on lisätty säännös (1. lakiehdotuksen 47 §:n 2 momentti), jonka mukaan ”*Teknologisia ratkaisuja, jotka havainnoivat asiakkaan kuvaa, ääntä, liikettä tai elintoimintoja saa käyttää hänen kodissaan ja henkilökohtaisessa asuinhuoneistossaan muualla kuin saniteettitiloissa, jos se on välttämätöntä hänen hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi.”*. Lisäksi ehdotetun lain 3 §:ään otettavan määritelmän mukaan teknologisilla ratkaisuilla tarkoitettaisiin ”*asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa käytettäviä sähköisiä laitteita, ohjelmistoja, palveluita ja järjestelmiä*”.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan ehdotettu 47 §:n 2 momentin säännös ilmaisee perustavanlaatuisesti sen, että yksityiselämän suojaa voidaan rajoittaa erilaisilla teknologisilla ratkaisuilla hoidon ja huolenpidon toteuttamiseksi. Säännöksessä käytettävää erottelua voi pitää tarkkuustasoltaan melko yleisenä sen ilmaisematta tarkemmin esimerkiksi sitä, millä tavoin elintoimintoja voitaisiin havainnoida. Myös lain 3 §:ään ehdotettu määritelmä vaikuttaa jäävän melko yleiseksi.

Perusoikeuksien rajoittamisen tulisi tapahtua täsmällisellä ja tarkkarajaisella sääntelyllä, joskin omat haasteensa on lain tasolla päästä sääntelyyn, jossa mahdolliset teknologiset ratkaisut kuvataan säännösperusteisesti tyhjentävällä tavalla. Oikeusministeriön käsityksen mukaan ehdotettua 1. lakiehdotuksen 47 §:n 2 momentin tai 3 §:n sääntelyä voisi kuitenkin olla perusteltua vielä tarkastella siltä kannalta, että käytettävien teknologisten ratkaisujen sisältö kävisi tarkemmin ilmi säännöksestä – mahdollisesti myös henkilötietojen suojan näkökulmasta (ks. tarkemmin jaksosta Henkilötietojen suoja). Huomioon otettavaa sinällään on, että sääntelyn soveltamiseen liittyisi välttämättömyysvaatimus, mikä suhteellistaa tarkkuuden vaatimusta.

Asiakkaan suostumuksen merkitys

Oikeusministeriö on edellä viitatussa sosiaali- ja terveysministeriölle osoitetussa lausunnossaan esittänyt, että lakiesityksestä tulisi käydä yksiselitteisesti säännösperusteisesti ilmi, voidaanko sosiaalihuollon asiakas velvoittaa ottamaan käyttöön laissa tarkoitettuja teknologisia ratkaisuja, jotta hän saisi sosiaalihuollon palveluja. Oikeusministeriön käsityksen mukaan hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 47 §:n 2 momentin säännöstä voi tulkita niin, että se tarkoittaa teknologisten ratkaisujen käyttämistä ilman asiakkaan suostumusta.

Myös esityksen perusteluissa todetaan, ettei asiakkaan suostumusta vaadita (esim. s. 87: ”*Ammattilainen voi kuitenkin katsoa, että teknologinen ratkaisu soveltuisi osaksi asiakkaan palvelun toteuttamista eikä teknologisen ratkaisun käyttöönotto vaadi asiakkaan suostumusta*.”; s. 101: ”*Valmistelussa arvioitiin itsemääräämisoikeuden vaihtoehtoiseksi erilliseksi suojatoimenpiteeksi nimenomaista asiakkaan suostumusta teknologisiin ratkaisuihin. Sosiaalihuoltolaissa tai esimerkiksi vanhuspalvelulaissa määritelty asiakasprosessi ei edellytä asiakkaan suostumusta hänelle myönnettäviin palveluihin. Lähtökohtaisesti palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen. Tämä lähtökohta huomioiden valmistelussa katsottiin, ettei ole tarkoituksenmukaista edellyttää teknologian kohdalla erillistä nimenomaista suostumusta, kun teknologisen ratkaisun soveltuminen ja muu arviointi on kytketty palvelutarpeen arviointiin ja muuhun asiakasprosessiin*.”; s. 110: ”*Tämän oikeuden turvaamiseksi ja toteuttamiseksi on tietyissä tilanteissa välttämätöntä puuttua asiakkaan muihin perusoikeuksiin, kuten yksityiselämän suojaan*.”).

Teknologisen ratkaisun käyttäminen silloin, kun se lain mukaan katsottaisiin välttämättömäksi, vaikuttaisi siis olevan myös edellytys palvelun saamiselle.

Oikeusministeriö ei ota kantaa esityksessä ehdotettuun ratkaisuun sosiaalihuollon asiakkaan suostumuksen osalta, mutta pitää valitettavana, ettei esityksessä ole tehty tarkempaa arviointia suostumuksen tarpeesta riippuen valitusta teknologisesta ratkaisusta ja niiden erilaisista vaikutuksista ja ulottumisesta perusoikeuksiin. Oikeusministeriö toteaa, että perustuslakivaliokunta (PeVL 24/2022 vp) on aiemmin vastaavantyyppistä sääntelyä arvioidessaan katsonut, että sosiaalihuollon turva-auttamis- ja etäpalveluita koskevat sääntelyehdotukset näyttivät mahdollistavan hyvin syvälle käyvän puuttumisen yksityiselämän suojaan ja totesi, ettei ehdotuksista käynyt muun muassa ilmi, mitä henkilötietoja turva-auttamispalvelun tai etäpalvelun tuottamisessa kerättäisiin tai missä määrin niiden käyttö perustuisi

suostumukseen. Nyt käsiteltävän esityksen perusteella on myös selvää, että teknologisissa ratkaisuissa voi olla kyse myös vähemmän perusoikeuksiin puuttuvista ratkaisuista.

Oikeusministeriö katsoo, että tarkemman arvioinnin puuttuessa jää epäselväksi, voidaanko esityksessä ehdotettua lähestymistapaa pitää oikeasuhteisena kaikkien erilaisten teknologisten ratkaisuiden osalta. Tältä osin huomio kiinnittyy erityisesti asiakkaan kotiin asennettaviin sensoreihin tai muihin laitteisiin, joiden avulla hoitohenkilöstö voisi etäyhteydellä seurata muun muassa asiakkaan elintoimintoja, aktiivisuutta, ravitsemustilaa ja unirytmiä. Kyse voisi olla merkittävästä puuttumisesta yksityiselämän ja henkilötietojen suojan ydinalueelle. Suostumusta olisi ollut merkityksellistä arvioida tarkemmin myös henkilötietojen suojan ja EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä tietosuoja-asetus) 9 artiklan edellyttämien suojatoimien näkökulmasta.

Henkilötietojen suoja

Oikeusministeriö on edellä viitatussa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota henkilötietojen suojan näkökulmasta muun muassa siihen, ettei esitysluonnoksessa ehdotettu täsmällistä ja tarkkarajaista sääntelyä palveluntuottajien oikeudesta käsitellä henkilötietoja teknologista ratkaisua käyttäessään tai teknistä valvontaa toteuttaessaan, huomioiden että kyse olisi kuitenkin arkaluonteisten henkilötietojen (mukaan lukien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen) käsittelystä. Kyseisten tietojen käsittely tulisi rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä välttämättömään – siten kuin perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään edellyttänyt sekä huolehtia myös tietosuoja-asetuksen reunaehdoista, kuten siitä, että käsittely on oikeasuhteista ja yleisen edun mukaista ja että erityisten henkilötietojen käsittelyä koskevista suojatoimista säädetään jäsenvaltion lainsäädännössä.

Oikeusministeriö toteaa, että sen lausuntovaiheessa esittämiä huomioita henkilötietojen suojan näkökulmasta on otettu joltain osin huomioon jatkovalmistelussa, mutta kiinnittää sosiaali- ja terveysvaliokunnan huomion vielä seuraavaan:

Sääntelyn oikeasuhteisuus ja tarkkarajaisuus

Hallituksen esityksen (s. 95-) säätämisjärjestysperusteluissa nostetaan esiin, että esitys on merkityksellinen useiden eri perusoikeuksien toteutumisen turvaamisen kannalta ja että esitykseen sisältyy perus- ja ihmisoikeuksia rajoittavia säännösehdotuksia. Esityksessä on kyse ennen muuta siitä, miten esimerkiksi perustuslain 10 §:n 1 momentissa ja EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa turvatut yksityiselämän suoja ja henkilötietojen suoja sovitetaan yhteen muiden perusoikeuksien, kuten yhdenvertaisuuden, oikeuden välttämättömään huolenpitoon sekä riittäviin sosiaalipalveluihin kanssa sekä miten näiden perusoikeuksien välille löydetään asianmukainen tasapaino. Huomioon tulee ottaa myös se, että henkilötietojen suojan osalta arkaluonteisten tietojen, kuten sosiaalihuollon asiakastietojen ja terveystietojen, käsittelyn katsotaan kuuluvan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ytimeen, jolloin sääntelyä tulisi arvioida perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta. (ks. PeVL 37/2013 vp, s. 2/II, PeVL 29/2016 vp, s. 4—5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp). Oikeusministeriö toteaa, että kun kyse on rajoitusten vaikutuksista useampaan perusoikeuteen tai perusoikeuksien keskinäisistä rajoittavista vaikutuksista, näitä oikeuksia tulee pyrkiä sovitta-

maan yhteen ja löytämään eri perusoikeuksien välinen asianmukainen tasapaino, jolla kyseisiä oikeuksia rajoitetaan vähiten. Perusoikeuksiin liittyy myös yleisesti vaatimus ydinalueen koskemattomuudesta. Tavallisella lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta. Perusoikeuteen ei voida puuttua niin laajasti, että se mitätöisi perusoikeuden ydinsisällön.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa (s. 104) todetaan, että ehdotettavassa sääntelyssä on kyse valtiosääntöisesti arvioiden arkaluonteisista henkilötiedoista, kun siinä käsitellään sosiaalihuollon asiakastietoja (ks. PeVL 4/2021 vp, s. 3) ja todetaan, että sosiaalihuollon tietoihin saattaa sisältyä myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan tarkoittamia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Esityksessä on tuotu esiin, että kyse on näin ollen henkilötietojen suojan ydinalueesta ja todettu, että teknologian käyttö ja siihen liittyvä arkaluonteisten henkilötietojen käsittely voi aiheuttaa riskejä luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille. Esityksen mukaan riskiperustainen lähestymistapa edellyttää näiden mahdollisten uhkien ja riskien huomiointia. Nämä mahdolliset riskit huomioiden yksityiskohtainen, yksilön oikeuksia ja vapauksia turvaavan erityislainsäädännön säätäminen on katsottu perustelluksi. Esityksessä on tältä osin huomioitu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä ja katsottu, että ehdotettavassa sääntelyssä on huomioitu perusoikeusjärjestelmän kokonaisuus ja turvattu henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä tämä kokonaisuus huomioiden.

Oikeusministeriö pitää myönteisenä, että ehdotuksessa on selkeästi pyritty huomioimaan riskiperusteista lähestymistapaa, mutta huomauttaa, että vaikka esityksessä on yleisiä sääntöjä esimerkiksi teknologisten ratkaisujen käytön osalta (1. lakiehdotuksen 47 §:n 1–3 momentit), esityksestä puuttuu kuitenkin yksityiskohtainen sääntely teknologisiin ratkaisuihin liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta. Henkilötietojen suojan osalta esityksessä on päädytty ratkaisuun (1. lakiehdotuksen 47 §:n 4 momentti), jonka mukaan teknologisen ratkaisun ja teknisen valvonnan käytön yhteydessä tapahtuvaan asiakastietojen käsittelyyn sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia (703/2023, jäljempänä asiakastietolaki).

Oikeusministeriö toteaa, että – vaikka asiakastietolaissa säädetään täsmällisesti asiakastietojen käsittelyä koskevista reunaehdoista sekä erityisistä säännöistä koskien sosiaalihuollon asiakastietoja – kyseisessä laissa ei ole nimenomaista sääntelyä liittyen teknologisten ratkaisujen tai teknisen valvonnan käyttöön. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että teknologisten ratkaisujen käyttöön liittyy korkeampia riskejä ja niissä voidaan puuttua sosiaalihuollon asiakkaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan merkittävällä tavalla. Esityksen perusteella ehdotetut teknologiset ratkaisut voisivat olla huomattavan erilaisia ja puuttua varsin eritasoisesti sosiaalihuollon asiakkaan perusoikeuksiin, ennen muuta henkilötietojen ja yksityiselämän suojaan. Näin ollen myös teknologisten ratkaisuiden käyttöön liittyvästä henkilötietojen käsittelystä aiheutuvat riskit voivat vaihdella merkittävästi. Tältä osin oikeusministeriölle jää epäselväksi, voidaanko ehdotettuja ratkaisuja pitää oikeasuhteisena ja hyväksyttävänä (ks. myös aiemmin jaksosta Asiakkaan suostumuksen merkitys). Tämä huoli korostuu erityisesti niissä tilanteissa, joissa teknologisen ratkaisun käyttö aiheuttaa korkean riskin sosiaalihuollon asiakkaan perusoikeuksiin – ennen muuta yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan ja puuttuu kyseisten perusoikeuksien ydinalueelle. Huomioon tulee ottaa myös se, että esityksessä voi olla kyse myös puuttumisesta muiden henkilöiden perusoikeuksiin.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta arvioitaessa ei ole huomioitu kaikkea relevanttia perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä. Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi kansallista tietosuojalakia säädettäessä katsonut (PeVL 14/2018 vp), että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla, jonka osalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. Lisäksi valiokunta katsoo, että arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on edelleen syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Valiokunta painottaa, että arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä myös selkeään ja ymmärrettävään lainsäädäntöön.

Perustuslakivaliokunnan aikaisemman lakitasoisuutta koskevan käytännön mukaan valiokunta on pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla on tullut lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. (ks. esim. PeVL 13/2016 vp, s. 3—4). Huomioon tulee ottaa myös tietosuoja-asetuksen reunaehdot, erityisesti yleiset 5 artiklan käsittelyperiaatteet (minimointiperiaate, säilytyksen rajoittamisen periaate, käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate) sekä 9 artiklan edellyttämät erityiset suojatoimet henkilöiden perusoikeuksien ja etujen suojelemiseksi. Koska esityksessä on todettu, että kyse olisi sekä tietosuoja-asetuksen 9 artiklan tarkoittamista terveystiedoista että perustuslakivaliokunnan arkaluonteisiksi katsomista sosiaalihuollon asiakastiedoista, olisi ehdotuksessa tullut arvioida, tulisiko sosiaalihuoltolakiin sisällyttää teknologisten ratkaisujen ja/tai teknisen valvonnan osalta asiakastietolakia täsmällisempiä säännöksiä henkilötietojen käsittelystä.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota muun muassa säilytysaikoihin, jonka osalta esityksessä todetaan (s. 79) seuraava: ”*Asiakastietolain 23 §:n mukaan alkuperäisiä asiakasasiakirjoja sekä potilaan tutkimuksessa ja hoidossa syntyviä biologista materiaalia sisältäviä näytteitä ja elinmalleja on säilytettävä liitteessä tarkoitettu aika. Asiakastietolain liitteessä on määritelty, että sosiaalipalveluissa kuvattavat video- ja äänitallenteet saa hävittää, kun käyttötarve on päättynyt ja tarvittavat kirjaukset on tehty asiakasasiakirjoihin. Säilytysaika ja hävittäminen on rekisterinpitäjän vastuulla. Teknologisten ratkaisujen osalta on arvioitu riittäväksi, että asiakastietolaissa säädetään edellä mainitulla tavalla tallenteiden säilyttämisestä. Tietosuoja-asetuksen minimointiperiaatteen mukaisesti tiedot tulisi hävittää heti, kun niiden käyttötarkoitus päättyy. Asiakastietolain säilytysaikaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös tämän ehdotuksen mukaiseen tekniseen valvontaan*.” Oikeusministeriölle jää epäselväksi, voidaanko kyseisiä asiakastietolain liitteessä määriteltyjä säilytysaikoja pitää riittävän täsmällisinä huomioiden perustuslakivaliokunnan ja tietosuoja-asetuksen asettamat reunaehdot. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää muun muassa kuvattavia video- ja äänitallenteita koskevaan muotoiluun ”*saa hävittää*”, joka ei nimenomaisesti velvoita palveluntarjoajia hävittämään tietoja, kun niiden käyttötarve on päättynyt. Edelleen on syytä kiinnittää huomiota myös siihen,

että esityksessä ehdotettavat teknologiset ratkaisut voivat olla luonteeltaan varsin erilaisia ja pitää sisällään muutakin kuin video- ja äänitallenteita sekä puuttua yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan huomattavasti enemmän kuin tavanomainen sosiaalihuollon asiakastietojen käsittely. Edellä mainittu huomioiden on epäselvää, voidaanko asiakastietolain säilytysaikasääntelyä pitää riittävänä vai tulisiko ainakin erilaisten teknologisten ratkaisujen osalta säätää nimenomaisesti säilytysajoista ja/tai tietojen poistamisesta.

Oikeasuhteisuuden näkökulmasta huomio kiinnittyy myös siihen, että teknologisen ratkaisun ja teknisen valvonnan kautta on mahdollista käsitellä myös muiden henkilöiden henkilötietoja. Tältä osin esityksessä rajoitetaan myös näiden henkilöiden perusoikeuksia. Vaikka ehdotetun 47 §:n 3 momentin 2 kohdassa pyritään varmistamaan, ettei teknologinen ratkaisu ei saisi puuttua asiakkaan *eikä muun henkilön yksityiselämän suojaan* enempää kuin asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarve välttämättä edellyttää, esityksestä puuttuu kuitenkin tarkempi arviointi suhteessa muiden henkilöiden perusoikeuksien rajoittamiseen. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota lisäksi myös siihen, että mikäli teknologisia ratkaisuja ja teknistä valvontaa käytettäessä voidaan käsitellä muiden ihmisten henkilötietoja, mihin tällainen henkilötietojen käsittely perustuu ja onko tällaisesta käsittelystä ja sitä koskevista reunaehdoista erikseen säädetty. Mikäli tällaista sääntelyä ei ole (eikä asiakastietolain sääntely myöskään sovellu muihin henkilöihin), olisi esityksessä tullut arvioida tarpeesta säätää nimenomaisesti tällaisen käsittelyn sallimisesta, rajaamisesta ja/tai käsittelyä koskevista muista reunaehdoista – vähintään sillä tasolla, että tällainen muiden henkilöiden henkilötietojen käsittely rajattaisiin välttämättömään ja varmistettaisiin niiden hävittäminen asianmukaisesti.

Oikeusministeriö kiinnittää ylipäänsä huomiota myös siihen, että ehdotetussa sosiaalihuoltolain 47 §:n 3 momentin 2 kohdassa mainitaan ainoastaan yksityiselämän suoja, eikä henkilötietojen suojaa. Oikeusministeriö pitää valitettavana, että kohdassa ei viitata nimenomaisesti henkilötietojen suojaan, joka on itsenäinen perusoikeus suhteessa yksityiselämän suojaan. Kohtaa koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 89) todetaan sinänsä, että palvelut ”*tulee suunnitella ja toteuttaa käytännössäkin niin, että ne vastaavat asiakkaan tarpeita ja toteuttavat hänen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaansa sekä itsemääräämisoikeuttaan, tiedollinen itsemääräämisoikeus mukaan lukien*”. Sääntelyn täsmällisyyden ja selkeyden näkökulmasta olisi kuitenkin ollut syytä harkita, tulisiko kohdassa mainita yksityiselämän suojan ohella nimenomaisesti myös henkilötietojen suoja. Oikeusministeriö huomauttaa, että EU:n perusoikeuskirjassa yksityiselämän (7 artikla) ja henkilötietojen suoja ovat erillisiä perusoikeuksia (8 artikla). Vaikka perustuslain 10 § on otsikoitu ’Yksityiselämän suoja’, myös kyseisen pykälän 1 momentissa erotellaan yksityiselämä ja henkilötietojen suoja toisistaan.

Ehdotetun 47 §:n 4 momentin muotoilun osalta oikeusministeriö huomauttaa, että momentissa tulisi viitata sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain kutsumanimikkeeseen/lyhytnimikkeeseen (asiakastietolaki), sillä kyseiseen lakiin viitataan ensimmäisen kerran jo sosiaalihuoltolain 40 §:n 3 momentissa (ks. Lainkirjoittajan opas, jakso 19.1.2).

Muut huomiot

Oikeusministeriö kiinnittää lopuksi huomiota vielä 1. lakiehdotuksen 3 §:n 8 kohtaa koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin (s. 85), jonka mukaan teknologinen ratkaisu voi ”*esimerkiksi olla lääkinnällinen laite tai tekoälyjärjestelmä, jolloin sovellettaisiin kyseisiä laitteita ja järjestelmiä koskevia vaatimuksia. Sääntelyehdotus ei siten ole ristiriidassa esimerkiksi lääkinnällisiä laitteita tai tekoälyjärjestelmiä koskevan EU-lainsäädännön kanssa*”. Oikeusministeriö toteaa, ettei esitystä ole kuitenkaan tältä osin tarkemmin arvioitu muun muassa EU:n tekoälyasetuksen (EU) 2024/1689 näkökulmasta. Tältä osin huomio kiinnittyy ennen muuta siihen, voisiko teknologisissa ratkaisuissa olla kyse muun muassa tekoälyasetuksessa tarkoitetuista suuririskisistä tekoälyjärjestelmistä, joiden osalta asetuksen III luvussa säädetään erityisistä säännöksistä ja velvollisuuksista sekä saatetaan osittain vaatia myös erillistä jäsenvaltioiden lainsäädäntöä kyseisen järjestelmän käytön sallimiseksi (ks. muun muassa Liite I, jossa mainitaan asetus (EU) 2017/745 lääkinnällisistä laitteista sekä Liite III 1 kohdan a alakohta ja 5 kohdan a alakohta).

Esitys jättää epäselväksi lisäksi myös sen, voitaisiinko teknologisia ratkaisuja pitää esimerkiksi tietosuoja-asetuksen 22 artiklan tarkoittamina automatisoituina yksittäispäätöksinä, profilointi mukaan luettuna (ks. myös tekoälyasetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdat). Tältä osin oikeusministeriö muun muassa huomauttaa, että tällaisesta päätöksenteosta tulisi säätää erikseen jäsenvaltion lainsäädännössä asetuksen 22 artiklan 2 ja 4 kohtien mukaisesti. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tarkemman arvioinnin puuttuessa on mahdotonta varmistua, että ehdotettava sääntely on kaikilta osin yhteensopivaa EU-lainsäädännön kanssa.

Oikeusministeriö toteaa, että edellä esiin tuotu on merkityksellistä myös arvioitaessa ehdotetun sääntelyn oikeasuhteisuutta ja perusoikeuksien rajoittamisen hyväksyttävyyttä (ks. edellä jakso Sääntelyn oikeasuhteisuus ja tarkkarajaisuus).